

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף אמנויות
הפיקוח על החינוך המוזיקלי

שירי עליה בין החלום למציאות

אסופת שירים ופעילויות

לשבוע העליות

כתיבה ועריכה: צוות ההדרכה הארצי,

מפמ"ר מוזיקה

ארץ ישראל – החלום

במשך מאות שנים של חיים בגולה לא פסקו היהודים מלחלום על היום שבו ישובו לציון. השבועה העתיקה שנשבעו הגולים בבבל ליוותה אותם מידי יום ביומו:

”אם-אֶשְׁכַּחךְ יְרוּשָׁלַם-תִּשְׁכַּח יְמִינִי.
תִּדְבֶּק - לְשׁוֹנִי לְחִפֵּי אֵם - לֹא אֶזְכְּרֶנּוּ:
אם-לֹא אֶעֱלֶה, אֶת-יְרוּשָׁלַם עַל רֹאשׁ שְׂמֹחֲתִי”

בשיר ובזמר

אם אשכחך - אורי שבח

אם אשכחך – מידד טסה

אם אשכחך - יעקב שוויקי

אם אשכחך – בן סנוף

את כיסופיהם לחזור לא"י ולחדש בה את החיים הלאומים ביטאו היהודים בתפילה, במנהגים ובשירים.
מה משותף ללחנים הבאים?

• מהו געגוע?

געגוע הוא רגש המורגש כאשר קיימת תחושת כמיהה או תשוקה לאדם, לרעיון, למקום או לזכרון מסוים. הגעגוע מובע בדרך כלל בשירה ובספרות והוא מלווה ברגשות עצבות וסתחושת חיסרון או אובדן.

וכך מתארים ומסבירים סופרים ומשוררים את רגש הגעגוע:

* איננו מתגעגעים אף פעם למה שלא היה מעולם ברשותנו (אטיין דה-לה בואסי מתוך הספר "על ההשתעבדות מרצון")

* געגוע גורם לאהבה מה שרוח גורמת לאש. מכבה אש קטנה ומעצימה אש גדולה (רוז'ה דה ראביטאן)

* האהבה היא געגועים (מיכה יוסף ברדיצ'בסקי)

* געגוע ישן, כמו צליל לא מכוון, לא נותן לי מנוח. (אלונה קמחי, "מתוך השיר צילו של הקיץ")

נסו גם אתם לתאר או להסביר געגוע, במשפט או בשיר.

דונו בשאלות:

1. כיצד מתאר המתגעגע את מושא געגועיו: באילו תיאורים ישתמש?

2. איזה רגש יעביר בתיאוריו?

נסו לתאר מושא געגועים שאתם זוכרים מניסיונכם.

על נהרות בבל

מזמור קל"ז ספר תהילים

א על נְהָרוֹת, בְּבֶל-- שָׁם יִשְׁבְּנוּ, גַּם-בְּכִינוּ: בְּזָכְרֵנוּ, אֶת-צִיּוֹן.

ב עַל-עֲרָבִים בְּתוֹכָהּ-- תִּלְיֵנוּ, כְּנִרוֹתֵינוּ.

ג כִּי שָׁם שְׁאֲלוּנוּ שׁוֹבֵינוּ, דְּבָרֵי-שִׁיר-- וְתוֹלְלֵינוּ שְׁמָחָה:

שִׁירוּ לָנוּ, מִשִּׁיר צִיּוֹן.

ד אֵיךְ--נָשִׁיר אֶת-שִׁיר-יְהוָה: עַל, אֲדָמַת נָכָר.

ה אִם-אֶשְׁכַּח יְרוּשָׁלַם-- תִּשְׁכַּח יְמִינִי.

ו תִּדְבֹק-לְשׁוֹנִי, לְחִפִּי-- אִם-לֹא אֶזְכְּרֵכִי:

אִם-לֹא אַעֲלֶה, אֶת-יְרוּשָׁלַם-- עַל, רֹאשׁ שְׁמִחָתִי.

'על נהרות בבל' הוא מזמור קינה הפותח את תפילת ערבית בליל תשעה באב בקהילות הספרדיות. נוהגים לומר אותו בישיבה על הקרקע לאות אבל ובנעימת קינה המיוחדת ליום תשעה באב.

המזמור הזה פותח גם את "תיקון חצות", שאף הוא מבכה את חורבן בית המקדש וגלות השכינה. לפי חז"ל, דוד המלך אמר מזמור זה בנבואה, והקב"ה הראה לו את חורבן בית ראשון ושני (גטין נז, ע"ב).

המזמור מתאר בכאב את גולי ציון שהוגלו לבבל ואת שבועתם לא לשכוח את ירושלים. השבועה הזו להעלות את ירושלים על ראש שמחתנו מתקיימת עד היום, כאשר בשמחת החופה חוזר החתן על המלים הללו תוך כדי שבירת הכוס.

זהו אחד ממזמורי התהלים הידועים ביותר והוא מוכר גם בגרסאות בינלאומיות.

על השיר

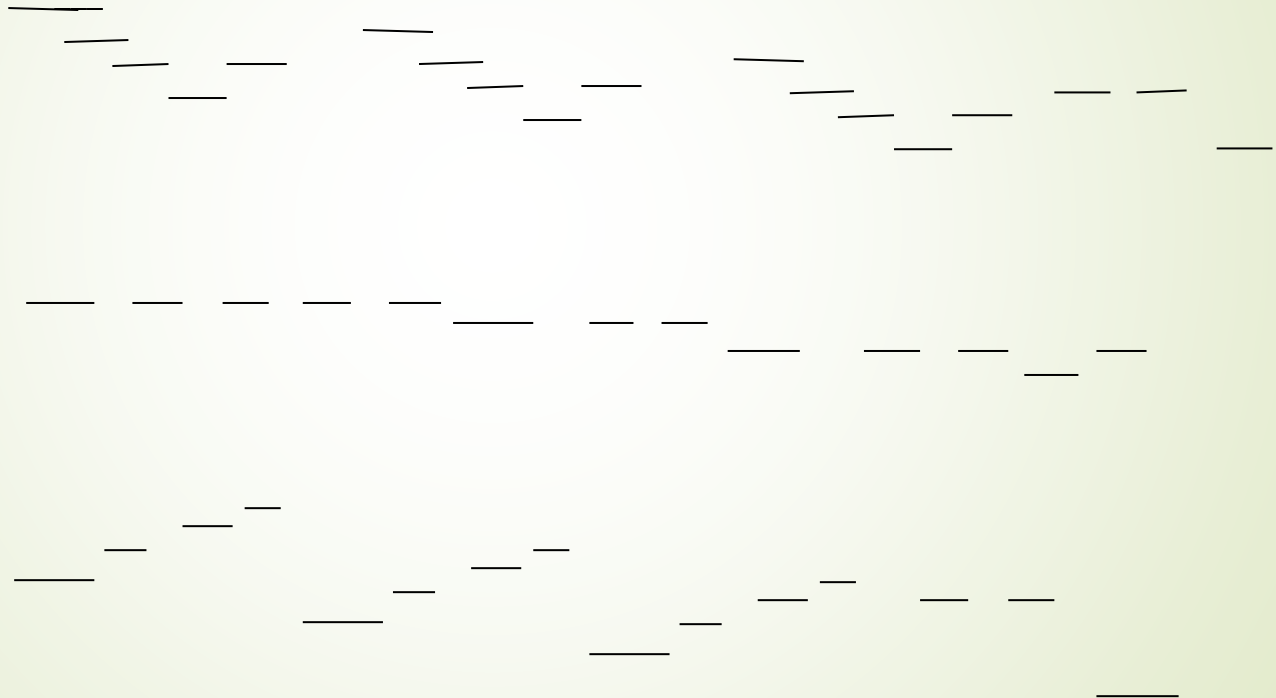
השיר "על נהרות בבל" (Rivers of Babylon) הוא שיר בסגנון הספיריטואלז, שנכתב על ידי ברנט דאו וטרוור מקנוטון מלהקת המלודיאנס. השיר מבוסס על המזמור בספר תהילים המבטא את כמיהתם של היהודים היושבים בגולה לאחר חורבן בית ראשון והכיבוש הבבלי של ירושלים בשנת 586 לפני הספירה.

הגרסה הפופולרית ביותר של השיר הופקה על ידי להקת בוני אם ב-1978 בבריטניה. קיימת גם גרסה אנגלית בזכות הקלטתו של דון מקלין משנת 1971. קיימות גרסאות רבות לשיר.

- האזינו לשיר בבצוע דון מקלין והבנג'ו ונסו לעקוב אחר הסקוונצות (מעקובות) המרובות.
- התייחסו למליסמות הרבות בעברית (מליסמה- שירת מספר רב של צלילים על הברה אחת) ועל הגורם להוצרותן.

תרשים גרפי של השיר:

התחל מכאן

➤ השוואת ביצועים לשיר על נהרות בבל

➤ "על נהרות בבל" בבצוע שוקי ודורית תוך כדי שירת הקנון.

➤ "על נהרות בבל" בבצוע מידד טסה

➤ "על נהרות בבל" בבצוע בוני-אם

➤ התייחסו לשוני בין הלחנים

➤ הכינו טבלת השוואה בין הלחנים השונים והבצועים השונים לשיר, תוך התייחסות למבצע (זמר/זמרת/הרכב כלי/ הרכב קולי) אופי השיר, כמה בתים, התייחסות לאיזה בצוע אהבת ביותר ומדוע?

➤ הקשר בין הטקסט ללחן. באלו לחנים ניתן למצוא קשר בין מילות השיר ובאילו לא.

ארץ ישראל: בין החלום הציוני למציאות

- כיצד הצטיירה ארץ ישראל בדימונם של ציונים נלהבים, ומהו המסר הציוני שניסו להעביר באמצעות הציורים, הכרזות, הבולים והשירים של אותה תקופה?
- האם בשירים ובציורים מתוארים נופי ארץ ישראל והמציאות בארץ, או שמתוארים בהם חלומותיהם ומשאלות ליבם של יוצריהם?
- האם באמת האמינו הציונים בגולה למה שמתואר בשירים?

פה בארץ חמדת אבות

מילים: מוריס רוזנפלד

תרגום/נוסח עברי: ישראל דושמן

לחן: הרמן צבי ארליך

מילות השיר : מתוך אתר

זמרשת

הסיפור שמאחורי השיר

אחד משיריה המפורסמים של הגמנסיה העברית.

"היה זה בחופשת פסח תרע"ב (1912).

תלמידי הגמנסיה עמדו לצאת לטיול לקראת היציאה החליטו המורה לזמרה **חנינא קרצ'בסקי** והמחנך **ישראל דושמן** להכין שיר לכת מעודד שיהיה כעין המנון לטיול.

קרצ'בסקי בחר לשיר הטיול מנגינה שאינה שלו אולם היתה מפוסמת מאוד באותם ימים".

שיר זה מושר עד היום וכולו תהילה לארץ ישראל המתחדשת ולגימנסיה העברית הראשונה ששפתה עברית.

"פה בארץ חמדת אבות" אשר לחנו הגיע מן הגולה כ"שיר הגלות", חזר אליה בלבוש חדש ואופטימי ובשינוי קל. בגולה שרו "שם בארץ..." , וכאן "פה בארץ".

הצעות לפעילויות- במליאה

שאלות לדיון

- האם לדעתכם השיר רלבנטי גם היום? במה כן? במה לא?
- בשיר מופיעה השורה "תִּתְּגַשְׁמֶנָּה כָּל הַתְּקוּוֹת" מהן לדעתכם התקוות שאליהן התייחס כותב השיר בשנת 1912?
- כאשר אנחנו קוראים היום את השיר לאלו תקוות אנחנו מתכוונים?
- האם התקווה ליצור "חַיִּי אֲשֶׁר חַיִּי דְרוֹר" רלבנטית גם היום? למה הכוונה חיי דרור?
- "פֶּה תִּהְיֶה הַשְּׂכִינָה שׁוֹרָה פֶּה תִּפְרָח גַּם שְׂפַת הַתּוֹרָה", מדוע השפה והתרבות הם, לדעתכם, חלק מהגשמת ההתיישבות בארץ?
- מהי משמעות השורה "כָּבֹד הֵינָנוּ נִיֻּצָּנִים"? האם היא מתייחסת לעולם הצומח או שניתן לראות בו משמעות נוספת?

הצעות לפעילויות

בקבוצות

לפניך מגוון משימות אותן ניתן לחלק בין הקבוצות השונות:

- "לשכתב" את השיר ולהתאימו לתקופתנו מבחינת האווירה, הלך הרוח והתרבות בארץ.
- ליצור כרזה המשקפת את מימוש התקוות בשיר אז - בעת כתיבתו - והיום.
- "לתרגם" את השיר לשפה עכשווית מבלי לשנות את תוכנו.
- לכתוב איגרת מחורזת למחברי השיר בה תעדכנו אותם כיצד מתממשות תקוותיהם בדיוק 100 שנים לאחר כתיבת השיר (השיר נכתב ב1912).
- לכתוב שיר המתאים למדינת ישראל היום - ברוח השיר "פה בארץ חמדת אבות".

במליאה (לאחר הצגת התוצרים)

- איזו משימה התאימה לשיר יותר מכול?
- מהי "רוח המנהיגות והחלוציות" הנושבת מן השיר?
- באיזו מידה היא תואמת / לא תואמת את הרוח היום?

מילות השיר : מוך אתר

זמרשת

הסיפור שמאחורי השיר

דניאל סמבורסקי שנולד בגרמניה, כתב את הלחן לשיר זה (וגם ל"שיר החירות" – "פנינו אל השמש העולה") בברלין.

השיר נכלל במחזה תעמולתי ציוני "הפתרון היחידי" מאת סלי (שאול) לוין, שהועלה (בגרמנית) ערב עליית היטלר לשלטון. הסרט עודד את יהודי גרמניה לעלות לפלשתינה. אחרי שהנאצים תפסו את השלטון הם תמכו בהעלאת המחזמר, שהמסר שיצא ממנו תאם את מטרותיהם. סמבורסקי היה אז כבר בשווייץ, שממנה עלה לארץ. בארץ התאים סמבורסקי את הלחן למילותיו של אלתרמן עבור הסרט "לחיים חדשים".

הסרט "לחיים חדשים"

"The Land of Promise"

הסרט "לחיים חדשים" (בדקה 14:15 מושמע השיר) משנות ה-30 הוא סרט של

תעמולה ציונית: חול, הפרחת שממה, נחישות, חלוצים, תחייה של עבודת האדמה.

לצד התמונות הטיפוסיות האלה, שהסעירו בשעתן מאות אלפי לבבות - מירושלים ותל

אביב עד ברלין וניו יורק - מתהדר הסרט בסצינה שכל הצופה בו לא ישכח אותה. צילום

שירת קיבוצניקים ב"שיר העמק", עם המלחין עצמו דניאל סמבורסקי ליד הפסנתר

(בדקה 23:48). הקטע צולם בחדר האוכל של גבעת ברנר

הצעות לפעילויות

- בשיר פעלים רבים היוצרים אוירת עשייה ויצירה.
- ערכו רשימה של כל הפעלים המופיעים בשיר.
- האם ניתן לנחש את תוכן השיר על פי הפעלים הרבים?

יצירת "אוסטינטו של פעלים"

- בחרו את אחד הפעלים המופיעים בשיר או צרו של שני פעלים, הוסיפו לו תנועה וחיזרו עליו מספר פעמים - אוסטינטו ריתמי
- בחרו מנצח ובצעו את היצירה של האוסטינטים כאשר בכל פעם מצטרף ילד נוסף עם דיבור ותנועה אחרת.
- ניתן לשנות מהירויות ועוצמות על פי ניצוח המנצח.

הקשר בין הטקסט ללחן

הביעו את דעתכם

- האם לדעתכם הלחן מתאים למילות השיר? הסבירו מדוע.
- האזינו לכמה ביצועים של השיר האם הם מתאימים לאוירה העולה מן המילים?
הסבירו את תשובתכם
- מהי התחושה שמועברת לכם בעת שאתם מאזינים לשיר?
- מילותיו של השיר משדרות נחישות, אחריות, יוזמה, עשייה והתחדשות. נסו לאלתר בשירה, בנגינה, בציור, בתנועה ובכל דרך אחרת שעולה בדעתכם חלק מהשיר או את כולו.

1. שיר בוקר - בבצוע מקהלת ותזמורת צה"ל

2. שיר בוקר – זמרת הארץ עם אהוד מנור

עבודה יצירתית

- נסו "לשכתב" את השיר ולהתאימו לתקופתנו מבחינת האווירה, הלך הרוח והתרבות בארץ.
- צרו כרזה המשקפת את מימוש התקוות בשיר אז - בעת כתיבתו - והיום.
- נסו "לתרגם" את השיר לשפה עכשווית מבלי לשנות את תוכנו.
- כתבו איגרת מחורזת למחברי השיר בה תעדכנו אותם כיצד מתממשות תקוותיהם שנים לאחר כתיבת השיר
- כתבו שיר המתאים למדינת ישראל היום - ברוח השיר "שיר מולדת" "שיר בוקר"
- התבוננו בעבודות האמנות המצורפות ונסו אתם ליצור עבודה בעקבות הכרותכם עם השיר

גל וינשטיין, עמק יזרעאל, הצבה, 2002, אמ.די.אף, שטיחים ופיו.סי. מוזיאון ת"א

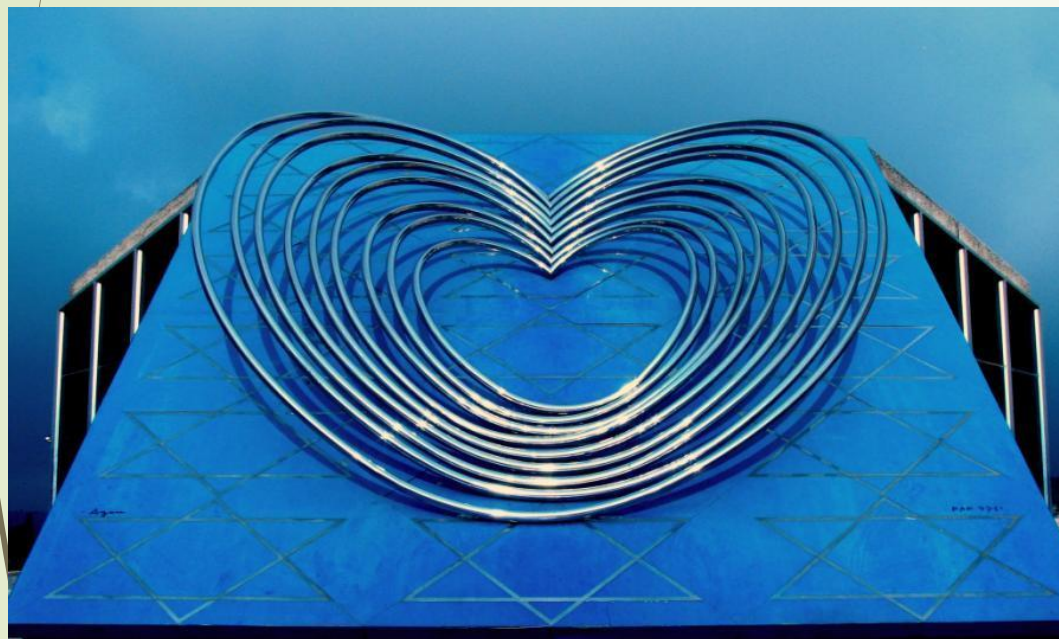

נהלל - ראשון מושבי העובדים בישראל נוסד: 1921.

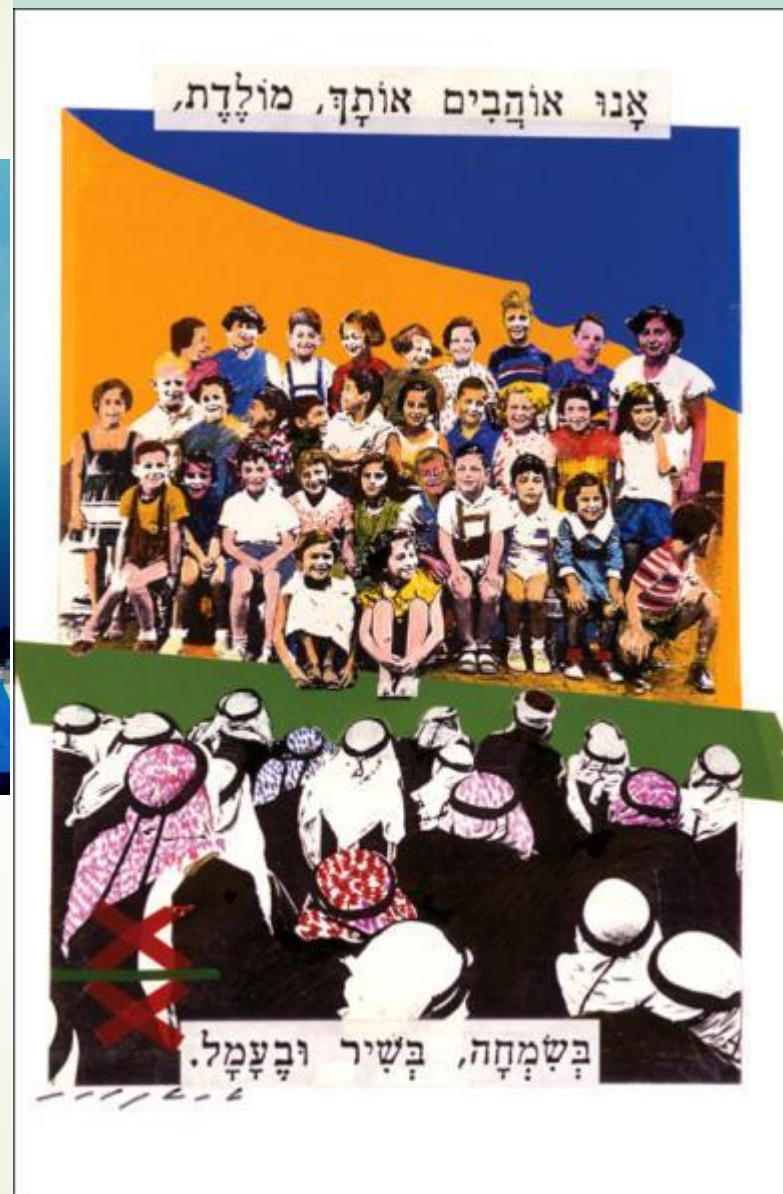

גל וינשטיין, נהלל (2009-2010), עץ לבד ושטיחים,
אוסף מוזיאון ישראל

אָנו אוהבים אותך, מולדת,

יעקב אגם, לב פועם, פסל, פלדת אל חלד

דוד טרטקובר, כרזה, 2009, מוזיאון ת"א

טניה פרמינגר, "Spring-Fall Collection", שיש, 2003, 140 x 80 x 20 cm

טניה פרמינגר, "אמא אדמה",
מיצב, 2010, אדמה, קלקר,
דשא סינתטי, מוסקבה

טניה פרמינגר, "אמא אדמה", מיצב, 2006, אדמה, קלקר, דשא סינתטי

יורם טהרלב כתב: "ב- 9 באוקטובר 1945. שעת צהריים בקיבוץ יגור. צלצול פעמון מזעיק את החברים. הימים ימי מאבק על העלייה, ספינות מעפילים עושות דרכן לארץ ונתפסות, המעפילים נכלאים במחנה המעצר בעתלית ומחכים שישלחו אותם לקפריסין.

בלילה שלפני ההפלגה פורץ כוח של הפלמ"ח למחנה המעצר, משחרר את העולים ומנסה לפזרם בישובי האזור, כדי שיסתתרו. הבריטים עורכים חיפושים והמעפילים מגיעים רק עד יגור. לקול הפעמון מוזעקים החברים, כל חברי המשק מיהרו לעבר הכרמל ואנחנו הילדים בעקבותיהם.

והנה ראינו במדרון שמעל הוואדי יורדים אנשים תשושים כשהם נתמכים זה בזה, אלה מעפילי כלא עתלית שאנשי הפלמ"ח הבריחו אותם אל החופש. המעפילים טיפסו בשעות החשיכה ברגל מעתלית לראש הכרמל אל קיבוץ בית אורן, אך בבוקר נתגלו על ידי הצבא הבריטי ונאלצו להמשיך ללכת בחום אל צדו השני של ההר אל קיבוץ יגור.

הם הגיעו אחרי מסע קשה עייפים, רעבים ומותשים. מחסן הבגדים נפתח ולבאים ניתנו בגדי עבודה כחולים. מחדר האוכל הגיע לחם טרי והעולים נשלחו אל חדרי החברים לקראת חיפוש אפשרי של הבריטים. אז גם ניתנה ההוראה: על כל שאלה שתישאל יש רק תשובה אחת "אני יהודי מארץ ישראל". במשך שנים היה חוזר לעיני המראה הקשה של אנשים יורדים במדרון בחפשם מקלט. מראה זה ליווה אותי כשכתבתי את השיר"

הורתו של השיר בשנת 1945 ולידתו בשנת 1983.
זה התחיל כשירורם טהרלב היה ילד בן שבע בקיבוץ יגור וצפה במאורעות.
ההמשך התרחש ארבעים שנה לאחר מכן, כשהגיע אליו הלחן. רביעייה
שהורכבה מצמד הפרברים וצמד הדודאים אספה חומר לתקליט. בני
אמדורסקי פנה אל המלחין לוי שער וביקש ממנו שיר. לוי שער כתב את הלחן
והתווים נשלחו ליורם טהרלב ובתוך שבועיים הוא כתב את מילותיו הנפלאות
לשיר.

ספר בראשית פרק יח פסוקים א-ה

וַיֵּרָא אֵלָיו ה' בְּאַלְנֵי מְמֶרָא וְהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח הָאֵהָל כְּחֹם הַיּוֹם: וַיֵּשָׂא עֵינָיו וַיֵּרָא
וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אַנְשִׁים נֹצְבִים עָלָיו וַיֵּרָא וַיֵּרָץ לִקְרָאתָם מִפֶּתַח הָאֵהָל וַיִּשְׁתַּחוּ
אֲרָצָה: וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי אִם נָא מַצָּאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אֵל נָא תַעֲבֹר מֵעַל עֲבֹדְךָ: יִקַּח נָא
מֵעֵט מִים וְרֹחֲצוּ רַגְלֵיכֶם וְהִשָּׁעֲנוּ תַּחַת הָעֵץ: וְאָקַחְתָּ פֶתַח לֶחֶם וְסַעַדְתָּ לְבָבְכֶם אַחֵר
תַּעֲבֹרוּ כִּי עַל כֵּן עֲבַרְתֶּם עַל עֲבֹדְכֶם וַיֹּאמְרוּ כֹּן תַעֲשֶׂה כְּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ:

בשיר "צל ומי באר" שנכתב בשנות השמונים על ידי יורם טהרלב ולוי שער, לא נזכר אפילו ארוע העפלה אחד, אולם נסיבות כתיבתו קשורות באירוע הקשור להעפלה. העלייה הבלתי חוקית לארץ ישראל החלה בסוף המאה ה-19 אך בשנת 1939, עם פרסום "הספר הלבן" של מקדונלד על ידי הבריטים, הוגבלה עליית היהודים לארץ, זאת כדי למתן את כעסם של הערבים וכדי לרסן את פעילות היישוב היהודי נגד הבריטים.

המושג "עלייה בלתי חוקית" מבטא את הגישה הבריטית לעליה לארץ. בשנות ה-30 עם השתלטות המשטרים הפשיסטיים באירופה, במיוחד עם עליית המשטר הנאצי בגרמניה, גדל מספר היהודים שניסו לעלות לארץ בניגוד לחוקים הבריטים.

בשנת 1938 הוקם על ידי מוסדות הנהגת היישוב וההגנה "המוסד לעלייה ב" שהמשיך לנסות ולהעלות יהודים לארץ. עם פרוץ מלחמת העולם בשנת 1939 הצטופפו אלפי יהודים בנמלי אירופה ושיירות אניות מעפילים החלו מגיעות לחופי ארץ ישראל. הבריטים תפסו חלק גדול מהאוניות והעבירו את נוסעיהן למחנות מעצר בעתלית וצריפין.

בתום מלחמת העולם השנייה התחדש ביתר שאת המאבק על זכות העלייה, ההעפלה הייתה לנתיב העלייה העיקרי של ניצולי השואה. ההעפלה הוכיחה את נחישות היישוב להביא יהודים לארץ בכל מחיר. היישוב היהודי ראה בהעפלה ביטוי שיא של המאבק נגד הבריטים. את הזדהותם הם ביטאו בהפגנות, בהסתרת מעפילים ובנהירה אל החופים כדי לקדם את פני העולים ולהתערבב ביניהם.

"גדולה הכנסת אורחים יותר מקבלת פני השכינה"

מנהג הכנסת אורחים מתואר בסיפורי האבות כחובתו של האדם. אברהם אבינו מלמד מהו סודה של נתינה וקבלה. הכנסת אורחים והטבה לבריות היו אצל אברהם חלק בלתי נפרד מהוויתו וממציאותו. הם אלה שנתנו חיים ומילאו את כל שאיפותיו בעבודת ה'. אברהם בחר כדרך חיים את עניין הכנסת האורחים, ועם ישראל לדורותיו למד וירש מאברהם ושרה את מצוות יסוד הבית היהודי של הכנסת אורחים, גמילות ומתן חסד לאחרים. ועל כך אמרו חז"ל "גדולה הכנסת אורחים מקבלת פני השכינה".

אין כבר דרך חזרה

מילים: יורם טהרלב

לחן: יאיר רוזנבלום

מילות השיר: מתוך האתר של יורם טהרלב

יורם טהרלב כתב: השיר מנסה לתאר בחמישה בתים את ההיסטוריה הציונית מהביל"ויים ועד מלחמת ששת הימים, המלחמה שאחריה נכתב השיר.

המסר: תמיד היה קשה ותמיד המשכנו הלאה"

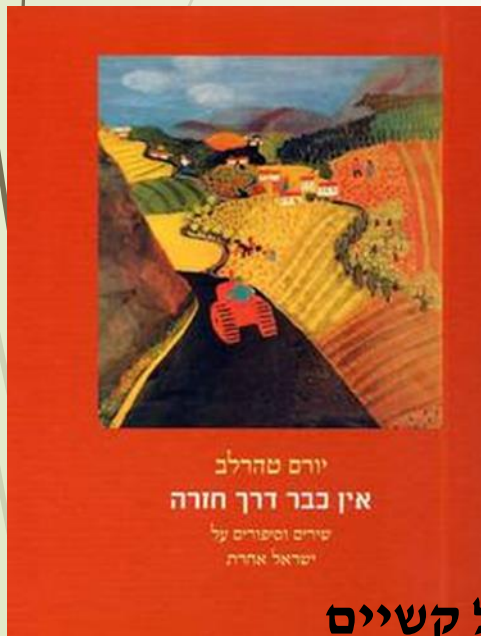
מה אתם מבינים מהמשפט הזה?

מדוע לדעתכם אין כבר דרך חזרה?

תנו דוגמאות מחיי היומיום שמתאימות למשפט זה.

קראו את השיר קראו את השיר וסמנו בצבע אחד שורות המספרות על קשיים

שעמדו בפני המתיישבים ובצבע אחר שורות המעידות על חזון ותקווה.

יתר הבילויאים שבגדרה עם בניהם ונכדיהם

• **הביל"ויים היו מהמתיישבים הראשונים שעלו לארץ ישראל.**

מדוע הם היו מלאי תקוות? למה קיוו? מהי תקווה?

מהו יתד? מה מסמל היתד בשיר?

מהי ארץ האבות?

חפשו במילון את המילה: תקווה, קדחת, בריגדה.

"בלי טובות" – מתי משתמשים בביטוי זה? מה ניתן ללמוד מביטוי זה על

היחסים בין הישוב העברי לבריטים?

כיצד באה לידי ביטוי העשייה הרבה של הבילויים?

התייחסו לקשר בין הלחן לטקסט? האם אופי השיר מתאר את מה שקורה

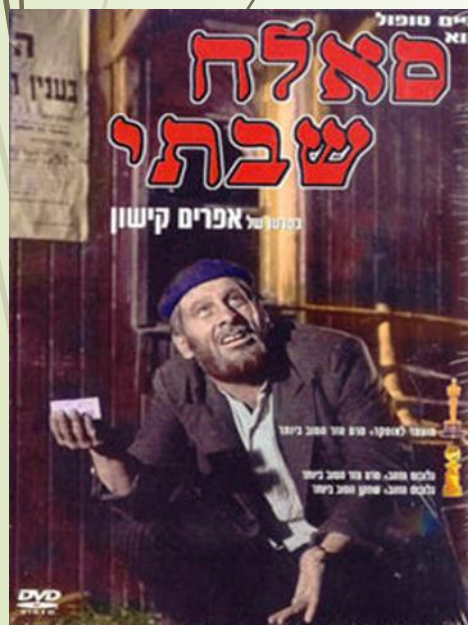
בטקסט?

מילות השיר: מתוך שירונט

הסיפור שמאחורי "אח יא ראב"

העלילה של הסרט הישראלי זוכה פרס גלובוס הזהב בבימויו של אפרים שמיר ובכיובו של חיים טופול, מתרחשת בשנות החמישים לאחר הקמת המדינה, ומעלה בצורה סאטירית את מה שהתרחש באותם זמנים, על קשיי העלייה והקליטה של עדות המזרח ויחסם של ילידי הארץ אליהם, הבירוקרטיה הבלתי אפשרית בארץ והפוליטיקה הישראלית הלא נקיה. הסרט הוקרן לראשונה בארץ בשנת 1964 בכיובו של חיים טופול וזכה להצלחה בינלאומית. (טריילר)

בשנת 1988 עיבד קישון את "סאלח שבתי" למחזמר בתיאטרון "הבימה" בו כיכב השחקן זאב רווח, שגם הוא זכה להצלחה רבה בקרב הקהל. השיר מתוכו, "אח יא-ראב" למילים של חיים חפר ולחן נורית הירש, הפך ללהיט גדול דמותו של סאלח, שהיה עולה חדש שהגיע ארצה עם משפחתו ונאלץ להסתגל במהירות להווי החיים הישראלי.

עיון בטקסט

- חזרה על מילים או משפטים:

עיינו בטקסט וחפשו חזרה על מילים/משפטים. לעיתים זוהי חזרה מדויקת ולעיתים הכוונה זהה אך המשורר משתמש במילים שונות. לדוגמה:

"מה אני עושה פה – מה זה פה בכלל"
"פה זה ארץ ישראל ..."

כתבו את כל החזרות במחברותכם והעלו השערות מדוע בחר המשורר חיים חפר להשתמש בחזרות כה רבות? מה הן מביעות?

- **בשיר פעלים רבים היוצרים אוירת עשייה יחד עם חוסר וודאות/בלבול/הרהורים ועוד.**

ערכו רשימה של כל הפעלים המופיעים בשיר.

האם ניתן לנחש את תוכן השיר על פי הפעלים הרבים?

התייחסות למעבר מכתובה בגוף "יחיד" לעומת "רבים". מתי הכותב משתמש בגוף "יחיד" (מה אני עושה פה ... לקחו אותי ... נתנו לי...) לעומת שימוש בגוף "רבים" (באנו כמו ביציאת מצרים... עברנו גם את ים הדידיטי)

שמוש בשאלות רבות

מה אני עושה פה?

מה זה פה בכלל?

איפה, איפה, איפה ארץ ישראל?

איך עזבנו?

איך דברו?

מתי כבר גם אני אקח?

מה אני עושה
פה?

על מה לדעתכם מעידות שאלות כה רבות בשיר?

האם השאלות נשמעות גם במנגינה?

מתי כבר גם אני
אקח?

מה זה פה בכלל?

- נסו להסביר/להבין את משמעות השם: "סאלח שבתי"
- נסו להסביר/להבין את משמעות המשפט: "אח יא ראב, יא וול"

בחברותא / קבוצות

אילו רגשות התעוררו בכם בעקבות קריאת השיר?
למה משווה הדובר בשיר את עלייתו ארצה? האם אתם מסכימים עם כך? נמקו.
בבית האחרון אומר הדובר: "במקום המשיח אני באתי
ועכשיו אין מי שיעזור
אין משיח, רק סלאח שבתי
את הגב נותן כמו חמור..."
מה לדעתכם, היתה כוונתו של הדובר?
נסו לשער מה הרגישו העולים? באילו קשיים נתקלו?

דיון במליאה:

מה מלמד המסע של הדובר על זיקתם של העולים לארץ ישראל לאורך שנות הגלות הארוכות?

דיון בסוגיה ערכית חברתית- היחס לעולים החדשים, מה בין חזון למציאות?

במליאה- הקרנת הסרטון "לול" /ארי איינשטיין ואורי זוהר.

נקודות לדיון בעקבות הצפייה:

- איזה יחס מקבלים העולים החדשים בארץ?
- מה מנסה כל קבוצת עולים לעשות? מדוע?
- האם אתם מכירים יחס כזה גם אצלנו?

דיון:

- מה בין החזון היפה בשירים ובין המציאות כפי שהיא מוצגת באופן הומוריסטי במערכון?
- האמנם הכל כל כך רע?
- בשיר "אח יא ראב" התיאור מאד אופטימי למרות הקשיים. מדוע לדעתכם חשוב לתאר את העתיד בצבעים יפים?

שיר ישראל

מילים: אהוד מנור

לחן: שלמה גרוניך

מילות השיר: מתוך שירונט

יחידת הוראה מקוונת על "שיר ישראלי"

- https://drive.google.com/file/d/0BzANAN4_JgjqRjJuSjFURnpyLXM/view?usp=sharing